Kraina pięciu miast kraina pięciu zmysłów

ROZWÓJ POLSKI WSCHODNIEJ
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Fundusze Europejskie – dla rozwoju Polski Wschodniej
Projekt współfinansowany z budżetu Państwa oraz ze środków Unii Europejskiej

Baśniowe zakątki

Wyjątkowe, zielone krajobrazy, z malowniczo wijącymi się rzekami i kuszącymi błękitem toni jeziorami. Do tego rozległe lasy i dziesiątki kilometrów szlaków. Tak wygląda obszar EGO SA.

Fot.: Archiwum miast / Mapa: AMART Media

W jaki sposób najlepiej zwiedzić tę interesującą krainę? Poruszając się po szlakach turystycznych. Oczywiście, dobieramy trasę pod kątem ulubionej formy uprawiania turystyki (piesza, rowerowa, wodna, konna) i naszych możliwości (długa, krótka, forsowna). Na terenie EGO SA każdy znajdzie optymalny dla siebie szlak – na jednodniową wyprawę lub dłuższe wakacje. Prowadzą ich tutaj dziesiątki kilometrów.

LATEM I ZIMĄ

Wyjątkowej urody szlak „Na Szeską Górę – Filar Mazurskiego Świata" – jest idealny dla kogoś, kto czuje się na siłach, by pokonać 55 km: pieszo, rowerem, konno lub na nartach biegowych zimą, i do tego chce poczuć klimat morenowych pejzaży. Szlak zaczyna i kończy się w Olecku – prowadzi na Szeską Górę, drugie – po Dylewskiej Górze – wzniesienie północnej Polski na wschód od Wisły.

Można też wybrać się na krótszą, liczącą 18 km, wyprawę „Dookoła Ełku". Szlak rozpoczyna się w Ełku, a następnie biegnie wzdłuż linii brzegowych kilku jezior. Warto się również udać na spacer lub przejażdżkę rowerową 6-kilometrowym szlakiem Promenadą Ełcką. Dzięki temu w każdej chwili będziemy mogli zrobić przerwę w jednej z wielu restauracji, serwujących regionalne przysmaki.

Do położonego w pobliżu Suwałk Wigierskiego Parku Narodowego najbezpieczniej jest dotrzeć ścieżką rowerową do miejscowości Krzywe, a następnie powędrować szlakiem niebieskim, by podziwiać wyjątkowej urody Jeziora Huciańskie i śródleśne „suchary". Warto również przejść ścieżką poznawczą z Szurpił na Górę Zamkową, z wczesnośredniowiecznym grodziskiem Jaćwingów, ale wcześniej trzeba zobaczyć podsuwalską Szwajcarię z kurhanami jaćwieskimi.

ROWEREM LUB KAJAKIEM

Aż 175 km liczy odcinek europejskiego szlaku rowerowego EuroVelo R11, prowadzącego przez Suwalszczyznę – a więc sporą część obszaru EGO SA. Przebiega przez wyjątkowe miejsca tego regionu: Biebrzański Park Narodowy (zaczyna się w miejscowości Ruda), Puszczę Augustowską i Wigierski Park Narodowy. Kończy się na przejściu granicznym z Litwą w Ogrodnikach.

116 km ma z kolei szlak żółty, biegnący od Czerwonego Dworu do Augustowa przez Ełk. To idealny pomysł na wyprawę pieszą lub rowerową. Trasa łączy Mazury Garbate i Puszczę Borecką z Równiną Augustowską i Puszczą Augustowską.

Tutaj też znajdują się najbardziej malownicze szlaki kajakowe w Polsce – liczący 75 km szlak rzeki Rospudy, kilka szlaków na Czarnej Hańczy – w tym popularna mała pętla, szlak kajakowy Kanału Augustowskiego oraz szlak biegnący rzeką Łaźną Strugą – fragment rzeki Ełk od jeziora Szwałk do jeziora Łaśmiady.

Duchy Jaćwingów
Zamki i pałace

Fot.: T. Jaszkowski, F. Załuska / Mapa: AMART Media

Osada jaćwieska znajdowała się we wsi Nowa Boćwinka w pobliżu Gołdapi. Dzisiaj jest tam stanowisko archeologiczne. Grodzisko jaćwieskie natomiast ulokowane było w północno-wschodniej części Pięknej Góry. Pozostałości innych jaćwieskich budowli obronnych są również w Dybowie.

PODSUWALSKA SZWAJCARIA

Pod Suwałkami, we wsi Szwajcaria, znajduje się unikatowy Rezerwat Cmentarzysko Jaćwingów. Na powierzchni ponad 4 ha możemy obejrzeć kamienne kurhany dawnych mieszkańców regionu. Muzeum Okręgowe w Suwałkach co roku organizuje we wsi Szwajcaria Jaćwieski Festyn Archeologiczny.

Idąc tropem Jaćwingów, warto odwiedzić Muzeum Okręgowe w Suwałkach, a w nim wystawę „Pradzieje Suwalszczyzny i wschodnich Mazur". Cmentarzysko i pozostałości osady Jaćwingów znajdziemy również we wsi Netta pod Augustowem, natomiast ślady po jaćwieskim grodzisku – w Bajtkowie pod Ełkiem. To w tym mieście założyli oni pierwszą strażnicę, na miejscu której później Krzyżacy wybudowali zamek.

DWORY I PAŁACE

Tereny EGO SA kryją również wiele pamiątek po nieco nowszej historii – wśród nich ruiny średniowiecznych zamków, magnackie dwory i pałace.

I tak np. w Gordejkach Małych k. Olecka zachował się zespół dworski z parkiem z początku XX w. Do nawiązującego architektonicznie do secesji dworu prowadzi wąska ścieżka porośnięta starymi cisami. W Białej Oleckiej znajduje się w trakcie rekonstrukcji zespół dworsko-pałacowy. Renowacji i przebudowie na hotel mają zostać poddane ruiny zamku krzyżackiego na wyspie na Jeziorze Ełckim. Pierwszy drewniany zamek wybudowano za czasów komtura Ulricha von Jungingena. Po zburzeniu przez wojska polskie odbudowano go, już w cegle, w latach 1398–1406. Ponownie zniszczony w 1410 r., został odbudowany pod koniec XV stulecia. Po sekularyzacji zakonu zamek był siedzibą starosty, potem stał się także siedzibą sądów grodzkich. Po pożarze w 1833 r. pozostały tylko mury, a w jego ogrodach wybudowano więzienie, które istniało do 1970 r. W ruinach zamku za kilka lat powstanie hotel zamkowy.

W Galwieciach pod Gołdapią można zobaczyć neoklasycystyczny pałac z XIX w., w otoczeniu parku, a prawdziwą turystyczną perełkę w Dowspudzie k. Suwałk, gdzie zachowały się ruiny neogotyckiego pałacu generała wojsk polskich i napoleońskich Ludwika Paca.

Będąc w Augustowie, koniecznie trzeba zajrzeć do dworku projektanta Kanału Augustowskiego, gen. Ignacego Prądzyńskiego, który mieszkał tu podczas jego budowy. Drewniany dworek pochodzi z pierwszej połowy XIX wieku. Obecnie mieści się w nim filia Muzeum Historii Kanału Augustowskiego.

Obszar EGO SA w dużym stopniu pokrywa się z terytoriami, które na początku II tysiąclecia zamieszkiwali Jaćwingowie.

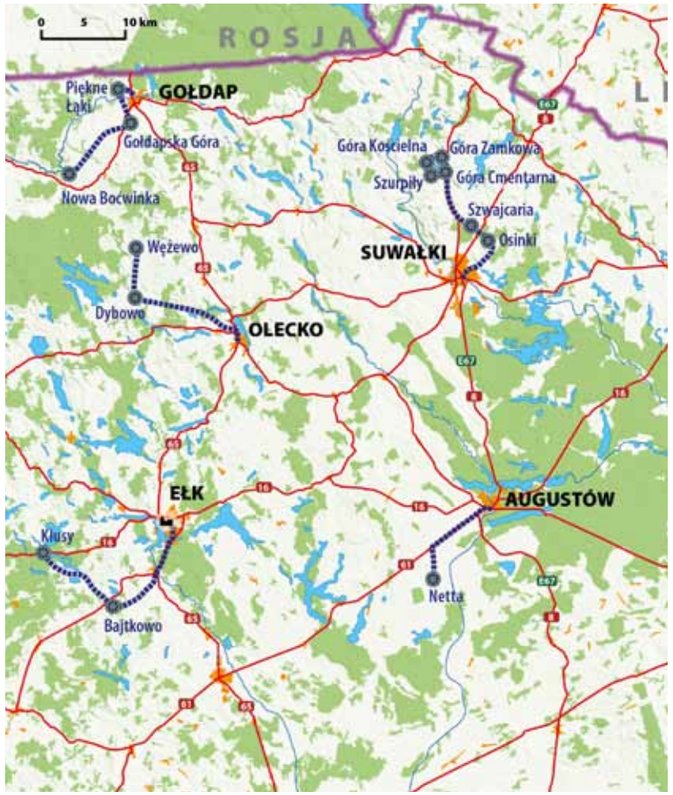

Morenowe wzgórza i historyczne pamiątki

Przez obszar gmin tworzących Platformę Współpracy EGO SA prowadzi wiele szlaków turystycznych, prezentujących przede wszystkim unikatowy krajobraz polodowcowy, z charakterystycznymi wzgórzami morenowymi. Jest to również miejsce, gdzie znajdziemy wiele pamiątek po minionych wojnach.

Fot.: J. Kędzierski

Wspaniały widok na polodowcową krainę roztacza się między innymi ze szczytu Pięknej Góry, na którą z Gołdapi w kilkadziesiąt minut dotrzemy np. rowerem. Z kolei jednego – dwóch dni potrzebujemy, aby przejść 28-km szlak zielony, wiodący z Suwałk na Cisową Górę. Z jej szczytu rozpościera się rozległa panorama na świat licznych jezior, łąk i wzniesień – słynący z unikatowego polodowcowego krajobrazu – Suwalski Park Krajobrazowy.

Warto też zdobyć Tatarską Górę. Z Ełku prowadzi do niej między innymi liczący 26 km zielony szlak. Jest to okazja do spaceru przez sosnowe i świerkowe lasy obok malowniczej plaży Żabie Oczko. Tą trasą dotrzemy do wsi Bogusze, gdzie znajduje się pamiątkowy polsko-pruski słup graniczny nad rzeką Ełk.

Niesamowity widok roztacza się z zadaszonej platformy widokowej w Smolnikach, na terenie Suwalskiego Parku Krajobrazowego. Ze skarpy o wysokości 70 m będziemy podziwiać między innymi jeziora: Kojle, Perty i Purwin. Piękne krajobrazy roztaczają się też przed nami z wieży widokowej w Starym Folwarku i z wieży zegarowej kompleksu pokamedulskiego w Wigrach.

TRASA DLA WYTRWAŁYCH

Ambitni piechurzy mogą podziwiać morenowe krajobrazy, wybierając jeden z dłuższych szlaków. Pierwszy z nich, o długości 135 km, prowadzi z Ełku do Gołdapi. Biegnie brzegiem jeziora Ełk do Siedlisk, skąd przez wysoczyznę północną kieruje się w stronę Stradun. Przez pofałdowane tereny, brzegiem kilku jezior, można nim dotrzeć do Olecka, skąd leśnymi drogami Puszczy Boreckiej prowadzi do Czerwonego Dworu, i dalej, przez Szeskie Wzgórza, do Gołdapi.

Nieco krótsza (82,8 km) jest trasa Augustów – Pluszkiejmy. Szlak odkrywa uroki Doliny Rospudy. Początkowo prowadzi zachodnią rubieżą Puszczy Augustowskiej, a dalej, w otwartym terenie, przez górzyste Pojezierze Zachodniosuwalskie. W końcowym etapie przechodzi przez fragment dzikich Mazur Garbatych.

UŁAŃSKIE PAMIĄTKI

Na terenie EGO SA znajdziemy dowody bohaterskich czynów polskich ułanów. Pamiątki po sławnych suwalskich pułkach, głównie żołnierzach Suwalskiej Brygady Kawalerii, biorącej udział w walkach obronnych w 1939 r., zgromadzono na wystawie „Historia i tradycja żołnierzy Suwalszczyzny" w Klubie Garnizonowym w Suwałkach. W muzeum można zobaczyć między innymi zbiory broni palnej i białej, proporce oraz odzież wojskową.

W Augustowie warto udać się do Muzeum I Pułku Ułanów Krechowieckich – polskiego pułku kawalerii z okresu międzywojennego, odtworzonego później w strukturach Armii Krajowej oraz jako pułk pancerny w ramach Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie.

Na terenie EGO SA znajdziemy również pamiątki z I wojny światowej – np. kamienną półrotundę – pozostałość po pomniku żołnierzy niemieckich poległych pod Oleckiem oraz cmentarze żołnierzy w Ełku, Olecku i Gołdapi.

Sport i rekreacja

Dziesiątki jezior stwarzają niespotykane gdzie indziej możliwości kontaktu z wodą – możemy żeglować, nurkować, śmigać na nartach lub zimą wsiąść do bojera. Świetnie zagospodarowane plaże miejskie stwarzają optymalne warunki dla wielbicieli aktywnego wypoczynku.

Fot.: Archiwum miast, T. Jaszkowski, G. Haraburda

PROMENADA NAD JEZIOREM I WYCIĄG NART WODNYCH

W Ełku warto zaplanować pieszą lub rowerową wycieczkę liczącą ponad 6 km promenadą biegnącą nad Jeziorem Ełckim. Po drodze możemy obejrzeć ruiny zamku albo zajrzeć do Centrum Edukacji Ekologicznej. Latem warto skorzystać z plaży miejskiej położonej przy promenadzie. Nieopodal można wynająć kort tenisowy, a zimą wybrać się na lodowisko. Wielbicieli siatki, koszykówki oraz boksu Ełk zaprasza na halę sportowo-widowiskową, gdzie odbywają się zawody ogólnopolskie oraz międzynarodowe. W Olecku na plaży miejskiej znajdziemy molo ze skocznią i tuż obok wypożyczalnię sprzętu pływającego. Ponadto wynajmiemy tu kort tenisowy lub zagramy w koszykówkę, siatkówkę czy piłkę plażową. Pieszo lub rowerem możemy pokonać 12-kilometrową Wiewiórczą Ścieżkę wokół Jeziora Oleckiego Wielkiego. W Augustowie każdy, kto chce poczuć przypływ adrenaliny, może skorzystać z elektrycznego wyciągu nart wodnych nad jeziorem Necko, zaś miłośników słonecznych lub wodnych kąpieli zapraszają piaszczyste plaże i Molo im. Radiowej Trójki. W Suwałkach kąpielisko działa nad Zalewem Arkadia. W pobliżu znajduje się Ośrodek Sportu i Rekreacji, z dwiema halami sportowymi: dużą, o wymiarach 48,44 x 23,18 m, i mniejszą, 23,50 x 14,9 m. Obiekt udostępniany jest szkołom, osobom indywidualnym oraz firmom do prowadzenia zajęć sportowych, treningów, organizacji zawodów sportowych i imprez rekreacyjnych. Pełni również rolę sali widowiskowo-koncertowej. W ośrodku jest też między innymi stadion lekkoatletyczny z kortami tenisowymi i bieżnią tartanową (400 m) oraz boiskiem treningowym do piłki nożnej.

Obszar EGO SA to idealne miejsce do uprawiania niemal każdej dyscypliny sportowej – rekreacyjnie lub też bardziej profesjonalnie.

Żeglować można po wielu jeziorach leżących na terenie gmin EGO SA. Suwalski Oddział PTTK organizuje np. jednodniowe rejsy po Wigrach dla początkujących żeglarzy. Kajakarzom nie trzeba przypominać o przepięknej Czarnej Hańczy, Rospudzie, Kanale Augustowskim i szlakach biegnących rzeką Łaźną Strugą.

OD ŚCIANKI WSPINACZKOWEJ PO TOR SANECZKOWY

W Suwałkach spragnieni mocnych wrażeń powinni spróbować swych sił na działającej w mieście sztucznej ścianie wspinaczkowej lub w położonym nad jeziorem skate parku. Przez miasto i wokół niego biegną liczne ścieżki rowerowe, stąd prowadzą atrakcyjne szlaki – między innymi do Suwalskiego Parku Krajobrazowego i Wigierskiego Parku Narodowego. W Olecku i Augustowie regularnie organizowane są regaty żeglarskie.
Pagórkowate krajobrazy obszaru EGO SA stwarzają idealne warunki do uprawiania między innymi nord walkingu i… narciarstwa. Na stokach Pięknej Góry niedaleko Gołdapi zainstalowano wyciągi narciarskie, kolej krzesełkową i ponadkilometrowy całoroczny tor saneczkowy. Narciarstwo zjazdowe można też uprawiać na stokach Góry Jesionowej (pięć wyciągów orczykowych) i w Dąbrówce (jeden orczyk) pod Suwałkami. Narciarze biegowi powinni wziąć udział w rajdzie Wędrówki Północy, organizowanym od ponad 40 lat przez Suwalski Oddział PTTK, gdzie do wyboru jest kilka tras o różnym stopniu trudności. A to i tak tylko wybrane przykłady, jak możemy, jako aktywni turyści, spędzać czas w gminach i miastach EGO SA. Działają tu ponadto ośrodki dla płetwonurków, przygotowane są miejsca dla wędkarzy, organizowane są półmaratony (Gusiew–Gołdap i w Augustowie), okolica jest wręcz wymarzona dla miłośników narciarstwa biegowego.

Pokochaj Krainę pięciu zmysłów

Oryginalnych zabytków i miejsc wartych obejrzenia tutaj nie brakuje. Naszą wyprawę na obszar EGO SA możemy zacząć np. od Suwałk. Miasto powstało z osady założonej w XVII w. przez Zakon Kamedułów z pobliskiego klasztoru w Wigrach. W centrum znajdują się między innymi wyjątkowej urody kamienice przy ulicy Tadeusza Kościuszki. To największy w Polsce zespół zabytkowej dziewiętnastowiecznej architektury. W Suwałkach urodziła się Maria Konopnicka, jest tu jej muzeum. Warto też zajrzeć do Muzeum Okręgowego, gdzie znajdziemy m.in. obrazy: Józefa Chełmońskiego, Leona Wyczółkowskiego i Alfreda Wieruszа-Kowalskiego. Niezwykle przyjemny będzie spacer po utrzymanym w angielskim stylu Parku Konstytucji 3 Maja.

JEDYNY POMNIK KANTA W POLSCE

W Gołdapi warto zobaczyć między innymi Konkatedrę Najświętszej Marii Panny Matki Kościoła z początku XVI w. i jedyny w Polsce pomnik Immanuela Kanta. Warto wejść, choć to wysoko, na wieżę widokową nad jeziorem Ostrówek – panorama z niej jest naprawdę imponująca. Wielbiciele kultury ludowej powinni odwiedzić Muzeum Ziemi Gołdapskiej, a zainteresowani historią II wojny światowej – wybrać się do tajemniczej Puszczy Rominckiej, gdzie znajdowała się kwatera Luftwaffe, z której dowodzono atakiem lotniczym na ZSRR.
W Olecku warto pójść na plażę miejską – nie tylko po to, by skorzystać z wodnych czy słonecznych kąpieli. Znajduje się tu drewniane molo i zbudowana około 1930 r. skocznia. Możemy udać się również na nastrojowy, jeden z największych w Europie, rynek. Wart uwagi jest park miejski, na terenie którego znajduje się budynek dawnego ratusza z 1818 r. Ma tu swoją siedzibę m.in. Olecka Izba Historyczna.

RUINY ZAMKU I ZADBANE PARKI MIEJSKIE

Ktoś, kto szuka wyciszenia, może zajrzeć w Ełku do neogotyckiej Katedry pw. św. Wojciecha Biskupa i Męczennika, zobaczyć ruiny zamku krzyżackiego na wyspie Jeziora

Być może nasz ulubiony sposób spędzania wakacji polega na spokojnym spacerze przez miasto. Uwielbiamy zwiedzać, podziwiać zabytki, czasem wejść do muzeum lub galerii. Jeżeli tak, to wyprawa do miast obszaru EGO SA jest jak najbardziej uzasadniona.

Fot.: Archiwum miast, F. Załuska

Ełckiego lub też pospacerować po odnowionym w 2009 r. Parku Solidarności, dawniej noszącym imię Królowej Luizy, uznawanym za najpiękniejsze miejsce w mieście. Duży skwer zdobiła fontanna oraz dęby posadzone na cześć cesarzy Fryderyka III i Wilhelma I. Po renowacji park odzyskał dawną świetność, jest w nim wiele cennych pomników przyrody – dębów i lip. Zainstalowano między innymi nowe, stylizowane ławki i latarnie oraz podświetlaną fontannę. W mieście znajdują się: też Muzeum Kolei Wąskotorowej, Muzeum Kolejnictwa, Muzeum Kropli Wody oraz… odnowiona Szkoła Artystyczna. Szkoła działa od 2008 r. Realizuje program w zakresie Szkoły Muzycznej I i II stopnia oraz programy przedmiotów artystycznych, m.in.: plastyka z wiedzą o sztuce, balet, taniec, teatr, film. W szkole prowadzony jest również program „Oddziaływanie przez wydarzenie", w postaci cyklicznych imprez, takich, jak: kultura cegły, koncerty kameralne, koncerty muzyki organowej, plenery artystyczne. Ośrodek ma również w ofercie specjalny cykl zajęć dla najmłodszych artystów.

W Augustowie godny uwagi jest między innymi zabytkowy rynek, otoczony eklektycznymi kamieniczkami, z których najstarszą wybudowano w 1801 r. Pośrodku rynku znajduje się park z 1847 r. Augustów nierozerwalnie wiąże się z Kanałem Augustowskim – warto więc zajrzeć do Muzeum Historii Kanału Augustowskiego.

Pokochaj Krainę pięciu zmysłów

Miejsc wartych zobaczenia, zabytków i unikatowych budowli na terenie EGO SA jest sporo. Wiele godzin można spacerować po miastach regionu, delektując się ich pięknem.

W Ełku, np. po wizycie w Muzeum Kolei Wąskotorowej lub spacerze po promenadzie nad jeziorem, można pójść na odnowiony niedawno plac Jana Pawła II, z pomnikiem Papieża-Polaka, postawionym po wizycie Ojca Świętego w Ełku w 1999 r. Na placu znajduje się amfiteatr ze sceną, na której latem często odbywają się imprezy kulturalno-rozrywkowe.
W mieście jest wiele uliczek z zabytkową zabudową zapraszających na popołudniowy spacer. Chadzał nimi też znany niemiecki pisarz – Siegfried Lenz – urodzony w Ełku. Po latach powrócił do nich w książce „Muzeum Ziemi Ojczystej".

Fot.: M. Kromarek, F. Załuska

Warto też odwiedzić Muzeum Jeziora w Centrum Edukacji Ekologicznej. Są w nim akwaria o łącznej pojemności ponad 3700 l. W akwariach zaaranżowano środowisko przyrodnicze mazurskich jezior. Zobaczymy rodzime gatunki ryb i inne organizmy typowe dla fauny jeziornej.

NIETYPOWE PAMIĄTKI SPRZED LAT

Pod Gołdapią, we wsi Rapa, znajduje się... piramida. To powstały w 1811 r., przypominający starożytne egipskie piramidy, grobowiec pruskiego rodu von Fahrenheidów, zaprojektowany przez duńskiego rzeźbiarza Bertela Thorvaldsena. Dzisiaj jest popularnym celem wycieczek.
W samej Gołdapi warto zobaczyć zabytkową wieżę ciśnień z przełomu XIX i XX wieku. Wzniesiona w 1905 r. przez gdańską firmę „A.W. Muller",

stanowiła element miejskiej sieci wodociągowej. W styczniu 2008 r. rozpoczęto jej gruntowny remont. Zbudowano dwa nowoczesne tarasy widokowe, harmonizujące z charakterystyczną architekturą budynku. Można z nich podziwiać panoramę miasta oraz otaczające je lasy.
Interesujące fragmenty konstrukcji dawnego zamku, z wyraźnie widoczną basztą narożną, odsłonięto w Olecku w latach 80. ubiegłego wieku, podczas remontu budynku Starostwa Powiatowego. To pozostałości zamku, który stał tu już w czasach staropruskich. W czasach krzyżackich zbudowano w tym miejscu pałacyk myśliwski dla dostojników zakonu. W 1654 r. rozpoczęto budowę okazałego zamku. W XVIII w. zamek zaczął podupadać, a w 1822 r. spłonął całkowicie i nie został już odbudowany. Na jego miejscu stanął w 1897 r. neogotycki budynek Starostwa Powiatowego.
Godna uwagi jest też kamienna półrotunda, będąca pozostałością po pomniku żołnierzy niemieckich poległych pod Oleckiem w czasie I wojny światowej.

RATUSZ Z ODWACHEM

W 1834 r., w narożniku rynku i Prospektu Petersburskiego (obecnie ul. Kościuszki), wzniesiono murowany budynek odwachu, natomiast w latach 1842–1844 przylegający do niego ratusz. Dzisiaj, po przebudowie w latach 1855–1858 i kapitalnym remoncie kilka lat temu, budynki ratusza i odwachu należą do najciekawszych i najbardziej reprezentacyjnych obiektów w Suwałkach. Ratusz jest siedzibą władz miejskich.
Warto również zajrzeć do gmachu dawnej Resursy Obywatelskiej, stanowiącej przykład architektury eklektycznej z początku XX w. We wrześniu 1919 r. gościł tu Józef Piłsudski. Dzisiaj mieści się w nim Muzeum Okręgowe, ze stałą wystawą Alfreda Wierusza-Kowalskiego. Oddziały muzeum znajdują się w: Muzeum im. Marii Konopnickiej (dom rodzinny Marii Konopnickiej, ul. Kościuszki 31) oraz Centrum Sztuki Współczesnej – Galeria Andrzeja Strumiłły (ul. Kościuszki 45).
W Augustowie wielbiciele historii powinni odwiedzić Muzeum Ziemi Augustowskiej, znajdujące się w budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej. Jego zbiory obejmują 1463 eksponaty, w tym: 808 etnograficznych oraz 16 depozytów. Najcenniejsze to: dokument potwierdzający prawa przedmieszczan Augustowa z podpisem króla Stanisława Augusta Poniatowskiego z 1792 r. oraz teczka rękopisów z notatkami Ignacego Prądzyńskiego z lat 1823–1824.
Interesujący jest też budynek starej poczty. Wzniesiono go w 1829 r., wg projektu H. Marconiego, przy trakcie warszawsko-petersburskim. Pełnił rolę stacji przeprzęgowej na 16 koni oraz hoteliku dla specjalnych gości, m.in. rodziny carskiej. Z augustowskiej poczty przesyłki szły do: Grodna, Kowna i Warszawy. Do stolicy paczki i listy nadawane pocztą kurierską docierały w ciągu dwudziestu godzin. Obecnie mieści się tutaj Szkoła Muzyczna I stopnia.
W pobliskim parku można znaleźć kilka pomników przyrody, m.in.: klon pospolity, jesion wyniosły, brzozę brodawkowatą, a także oraz ogromny głaz, postawiony dla upamiętnienia 150. rocznicy rozpoczęcia budowy Kanału Augustowskiego.

Wiara oczami duszy

W miastach i gminach tworzących Platformę Współpracy EGO SA możemy oddać się religijnej kontemplacji. Nie brakuje tu zabytkowych świątyń i kościołów. Są również wyjątkowe pamiątki po Janie Pawle II.

W Studzienicznej pod Augustowem znajduje się słynne sanktuarium maryjne, z kościołem Matki Boskiej Szkaplerznej, cudowną studzienką oraz kapliczką Najświętszej Maryi Panny. W 1999 r. odwiedził je papież Jan Paweł II.

PAPIESKIE SZLAKI

Wyjątkowym przeżyciem związanym z Papieżem-Polakiem może być spływ kajakowy tzw. Szlakiem Papieskim lub przejście pieszo bądź pokonanie rowerem Szlaku Papieskiego „Tajemnice Światła". Kajakowy Szlak Papieski zaczyna się na Wigrach, dalej prowadzi między innymi Czarną Hańczą i Kanałem Augustowskim. Natomiast liczący około 170 km Szlak „Tajemnice Światła" zaczyna się przy pomniku Papieża w Ełku, prowadzi przez malownicze miasta i wioski, Puszczę Augustowską, rezerwaty przyrody oraz Wigierski Park Narodowy. Kilkusetletnią tradycję mają odpusty odbywające się w sierpniu w Wigrach. To największy w regionie odpust, w którym uczestniczy nawet kilka tysięcy osób. Na terenie wigierskiego klasztoru organizowany jest wtedy Jarmark Wigierski – spotkanie z tradycyjną kulturą Suwalszczyzny. W czerwcu 1999 r. Jan Paweł II odwiedził Ełk i odprawił mszę św. z homilią. Było to największe zgromadzenie w historii miasta, przybyło wtedy ok. 300 tys. pielgrzymów.

LUTERANIE I STAROOBRZĘDOWCY

Na obszarze EGO SA spotkamy również wyznawców innych religii. W Ełku działa np. zbór Kościoła Ewangelicko-Metodystycznego i zbór Kościoła Chrześcijan Baptystów, a w Suwałkach i pobliskich Wodziłkach znajdują się molenny staroobrzędowców. To z Suwałk od kilkunastu lat w lipcu wyrusza międzynarodowa piesza pielgrzymka do Ostrej Bramy w Wilnie, a w kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa działa unikalny interaktywny kiosk informacyjny dla pielgrzymów. Zainteresowani znajdą w nim prezentację multimedialną z informacjami na temat turystyki pielgrzymkowej i religijnej pogranicza polsko-litewskiego.

Nie sposób wymienić wszystkie interesujące świątynie i kościoły na terenie gmin EGO SA. Poza wspomnianymi miejscami warto jeszcze odwiedzić: Katedrę św. Wojciecha Biskupa i Męczennika (do tej rangi podniósł kościół Papież Jan Paweł II w 1992 r., ustanawiając Ełk miastem diecezjalnym i tworząc diecezję ełcką) oraz kościół pw. Najświętszego Serca Jezusowego w Ełku, Bazylikę Mniejszą Najświętszego Serca Jezusa z początku XX w. w Augustowie, Konkatedrę pw. św. Aleksandra w Suwałkach, zbudowaną w 1560 r. neogotycką Konkatedrę pw. NMP Matki Kościoła w Gołdapi, ruiny kościoła parafialnego z VII wieku w Górnem pod Gołdapią oraz barokowy modrzewiowy kościół z 1677 r. w Wieliczkach k. Olecka.

Fot.: Archiwum miast, T. Jaszkowski

Natura i zdrowie

Na terenie EGO SA możemy również w szczególny sposób zadbać o własne zdrowie. Działają tutaj sanatoria, hotele ze SPA, baseny i parki wodne, a Augustów i Gołdap mają status miejscowości uzdrowiskowych.

Wiele atrakcji czeka między innymi na gości, którzy chcą podreperować swoje zdrowie lub zrelaksować się w świecie całorocznych wodnych atrakcji.

CAŁOROCZNE PARKI WODNE

W Ełku, Suwałkach i Augustowie działają parki wodne. Park wodny w Ełku zapewnia: basen sportowy i rekreacyjny z wodnymi atrakcjami, siłownię wodną, liny do wspinaczki i kosze do gry w koszykówkę wodną.

Fot.: J. Kędzierski, WAKEFUN

Chętni mogą też skorzystać z: sauny, solarium, jacuzzi, łaźni parowej oraz basenów wyposażonych w masaże wodne, wodospady, wodotryski, bicze wodne i zjeżdżalnię.
Duży i nowoczesny jest suwalski park wodny. Amatorzy rekreacji mogą odpoczywać na basenach sportowym i rekreacyjnym, zjeżdżalni, korzystać z innych atrakcji wodnych oraz saun.
W augustowskim Centrum Sportu i Rekreacji kuszą między innymi: basen sportowy z trampoliną, rekreacyjny z urządzeniami do hydromasażu, brodzik dla małych dzieci z parasolem wodnym oraz sauna.

SANATORIA W UZDROWISKACH

W Gołdapi natomiast o nasze zdrowie zadbają specjaliści z sanatorium. Uzdrowisko leczy między innymi borowinami, których bogate złoża znajdują się w pobliskiej wsi Niedrzwica. Dodatkowym atutem ośrodka jest wysoka jakość tutejszych wód gruntowych, które na większych głębokościach posiadają również cechy solanek. Ponadto możemy skorzystać z takich zabiegów, jak: magnetoterapia, ultrasonoterapia, hydroterapia, aerosoloterapia, kinezyterapia, masaż leczniczy i krioterapia ogólnoustrojowa.
Sanatorium w Augustowie specjalizuje się natomiast w leczeniu chorób: ortopedyczno-urazowych, reumatologicznych, naczyń obwodowych, osteoporozy i nerwic. Znajduje się w północnej części miasta, wśród sosnowych lasów, w otoczeniu trzech jezior: Necko, Białego i Sajno.
Na terenie obszaru EGO SA działa kilka hoteli oferujących bogatą ofertę zabiegów SPA.

Cuda techniki kolejowej

Fot.: Archiwum miast / Mapa: AMART Media

Działa tutaj powstała w latach 1910–1918 Ełcka Kolej Wąskotorowa oraz zbudowana podczas I wojny światowej Wigierska Kolej Wąskotorowa.
EKW zbudowało towarzystwo akcyjne Lycker Kleinbahn Aktiengesellschaft. Całkowita długość EKW wynosi 47,66 km. Główna linia liczy niecałe 38 km i łączy Ełk z Sypitkami. W Laskach Małych znajduje się odgałęzienie do Zawad–Tworków, o długości niecałych 10 km. Kolej działa nieprzerwanie od samego powstania. Od 1992 r. jest zabytkiem – po torach jeżdżą wyłącznie składy turystyczne – zabytkowe lub współczesne. Warto zajrzeć do niewielkiego muzeum EKW – znajduje się w Ełku, w pobliżu głównej stacji kolejowej.
Teren, po którym porusza się kolej, jest zagospodarowany turystycznie. EKW może nas również zawieźć do Sypitek, gdzie odbywa się dużo imprez kulinarnych i gdzie między innymi można zobaczyć: zabytkowy most kolei wąskotorowej nad rzeką Małkiń,

Niewiele jest w Europie miejsc, gdzie blisko siebie działają aż dwie zabytkowe linie kolejki wąskotorowej. A tak właśnie jest na terenie gmin tworzących Platformę Współpracy EGO SA.

stary młyn wodny, zabytkowy dworek i węgornię.

KIEDYŚ DREWNO, DZISIAJ TURYŚCI

Wigierska Kolej Wąskotorowa jest jedną z większych atrakcji turystycznych Wigierskiego Parku Narodowego i Puszczy Augustowskiej. Kolejka transportowała drewno z wyrębu niemal przez cały wiek XX – aż do 1989 r. Obecnie wozi turystów wzdłuż południowego brzegu jeziora Wigry, po liczącej 10 km trasie z Płociczna do Krusznika. Wpisana do rejestru zabytków, jest jedną z najdłużej pracujących kolejek leśnych w Polsce.
Kolejki wąskotorowe nie wyczerpują listy kolejowych atrakcji w regionie. W Ełku wielbiciele kolei powinni koniecznie zwiedzić również, należący do najstarszych w tej części Polski, zespół stacji normalnotorowej. Można zobaczyć ciekawą halę parowozowni oraz wartościowe eksponaty – między innymi: parowozy, lokomotywy spalinowe, wagony pasażerskie i towarowe, specjalistyczne, 130-tonowy żuraw.

KOLEJOWE AKWEDUKTY

Unikatowy kolejowy zabytek zobaczymy też w Stańczykach, wsi w powiecie gołdapskim, w gminie Dubeninki. Znajdują się tu mosty nieczynnej linii kolejowej Gołdap – Żytkiejmy. Powstałe w drugiej dekadzie XX w. obiekty o długości 200 m i wysokości 36 m, wyglądem przypominają rzymskie akwedukty. Armia radziecka ograbiła je z torów i stoją nieużywane od lat. Na trasie Gołdap – Żytkiejmy jest jeszcze wiele zabytkowych kolejowych mostów i wiaduktów, choćby w Botkunach i Kiepojciach.
Zabytkowe dworce kolejowe znajdziemy natomiast w Augustowie i Suwałkach. Obydwa zostały zbudowane w drugiej połowie XIX wieku. Z Suwałk codziennie odjeżdża skład do litewskiej miejscowości Sestokai, gdzie można się przesiąść na pociąg do Wilna.
Warto również przejść choćby fragment „Szlaku połamanych semaforów". To kilkadziesiąt kilometrów tras turystycznych wytyczonych w okolicy nieczynnych nasypów kolei wąskotorowej w pobliżu Olecka.

Cuda techniki wodnej

Obszar EGO SA to w bardzo dużym stopniu... woda. Jezior, rzek i kanałów jest tu naprawdę wiele. Wśród nich majstersztyk XIX-wiecznej inżynierii – Kanał Augustowski. Co ważne, dzisiaj również pracują tu zdolni inżynierowie.

Fot.: J. Kędzierski, F. Załuska

Kanał Augustowski, zaprojektowany przez gen. Ignacego Prądzyńskiego, został zbudowany w latach 1824–1839. Była to największa inwestycja pierwszej połowy XIX w. w Królestwie Polskim. Łączy dopływy Wisły z Bałtykiem poprzez dopływy Niemna, z pominięciem dolnego biegu Wisły. Na całej długości Kanału Augustowskiego wybudowano 18 śluz. Dzisiaj w granicach Polski znajduje się 14 z nich, trzy na terenie Białorusi, a przez śluzę Kurzyniec przebiega granica polsko-białoruska. Kanał ma 101 km, w tym 82 km w granicach Polski.

MUZEA Z WODĄ W TLE

W Augustowie znajduje się Muzeum Kanału Augustowskiego, a w nim ekspozycja dokumentująca historię budowy i eksploatacji unikatowej drogi wodnej. Sporo miejsca poświęcono głównemu twórcy kanału i jego projektantowi, generałowi Ignacemu Prądzyńskiemu.
Zabytków związanych z wodą na terenie obszaru EGO SA jest więcej. W Ełku koniecznie też należy zobaczyć – zwłaszcza nocą – zabytkowy most z początku XX w., łączący miasto z ruinami pokrzyżackiego zamku. Niedawno zainstalowana iluminacja efektownie podświetla łuki mostu, filary, krawędzie chodników oraz barierek, a także kolumny mostu (dawniej było oświetlenie gazowe). Zainstalowano również imitację oświetlenia gazowego (tzw. błądzące płomyczki).

WIEŻE CIŚNIEŃ I MŁYNY WODNE

W zbudowanej w 1895 roku i wykorzystywanej aż do lat 70. ubiegłego wieku ełckiej wieży ciśnień znajduje się prywatne Muzeum Kropli Wody. Na placu przy wieży można obejrzeć pompy i zabytkowe urządzenia przeciwpożarowe.
Zabytkową wieżę ciśnień, zbudowaną na przełomie XIX i XX wieku, można też zobaczyć w Gołdapi – ma około 40 m wysokości – i w Suwałkach, niedaleko starej, niedziałającej już elektrowni, powstałej na początku lat 30. ubiegłego wieku.
W regionie jest też kilka zabytkowych młynów wodnych. Niedaleko Olecka, w Babkach Gąseckich, znajduje się pochodzący z początku XX w. młyn, razem z domem młynarza. W Sedrankach, pod Oleckiem, również znajduje się młyn wodny z początku XX w. Obecnie można zobaczyć pozostałości po najpotężniejszej ongiś firmie młynarskiej w okolicy.
Tradycje najlepszych inżynierów są w regionie kontynuowane. W Augustowie, na jeziorze Necko, zbudowano elektryczny wyciąg nart wodnych, z którego może skorzystać każdy. A na zboczach Pięknej Góry działa jeden z najnowocześniejszych w Europie całorocznych torów saneczkowych, o długości 1250 metrów.

Rozsmakuj się

KULINARNA STOLICA MAZUR

Ilość i jakość imprez dla smakoszy, które Ełk przygotowuje z myślą o swoich gościach, powoduje, że miasto zasłużyło na miano kulinarnej stolicy Mazur. W tym roku sezon dla koneserów kuchni Ełk rozpoczyna w czerwcu Konkursem o Chochlę Prezydenta. Podczas gdy przedstawiciele regionalnych restauracji będą ze sobą rywalizować, widzowie będą mogli cieszyć się towarzyszącymi imprezie występami zespołów ludowych i pokazami regionalnych produktów. Natomiast w lipcu miasto zaprasza w Podróż ze Smakiem. W Ełku, jak co roku, będzie czekała uczta dla ducha i podniebienia – oryginalny festyn kulinarny. A ci, którzy chcieliby spróbować takich przysmaków, jak lin w śmietanie po rydzewsku lub ełcka zupa rybna, koniecznie powinni wybrać się do Ełku także w sierpniu, na imprezę Frutti di Lago, czyli Kulinarne Skarby Jezior. Zakończeniem sezonu będzie Festiwal Kartofla – Fiesta Kartofella – w pierwszej połowie września.

GOŁDAPSKIE JADŁO

Gołdap słynie z kuchni, w której główną rolę odgrywają potrawy z ziemniaków. Dlatego każdy smakosz wie, że w sierpniu w tym mieście odbędzie się Festyn Pogranicza Kartaczewo 2011. To nie lada gratka dla wszystkich wielbicieli smacznej kuchni, bo właśnie tutaj będzie można posmakować tradycyjnego jadła. Z pewnością wielu gości zgromadzą Mistrzostwa Świata w Jedzeniu Kartaczy. Chętni będą mogli wziąć udział w zawodach, albo spokojnie i bez pośpiechu delektować się tą wyjątkową potrawą. Okolice Gołdapi słyną również z hodowli dziczyzny. Nie dziwi więc fakt, że i tego typu potrawy są serwowane w gołdapskich i okolicznych restauracjach.

MLECZNE OLECKO

Wszystkich miłośników tradycyjnych potraw Olecko zaprasza w sierpniu. Podczas Regionalnego Święta Mleka zapowiada się interesująca rywalizacja w konkursach na najlepszą zupę mleczną, albo w konkursie dla publiczności na najlepszy sernik. Ponadto będzie można bezpłatnie skosztować pysznego żuru, który zostanie przygotowany na oczach

Regionalne dania, potrawy przygotowane z wyjątkowych składników, wyrafinowane smaki... Jednym słowem – uczta dla ciała i ducha – to wszystko czeka na gości, którzy odwiedzą Krainę pięciu miast. Ełk, Gołdap, Olecko, Suwałki i Augustów zapraszają na kulinarną wyprawę...

widzów. Oczywiście, imprezę umilą koncerty regionalnych zespołów i stoiska z lokalnymi produktami. W Olecku warto pojawić się także we wrześniu. Międzygminne Święto Plonów będzie okazją do tego, aby z bliska przyjrzeć się polskiej tradycji dożynek.

BLINY, CEPELINY, PIEROGI W SUWAŁKACH

Latem Suwałki zapraszają miłośników kresowych tradycji na Suwalski Jarmark Folkloru. Każdy smakosz znajdzie tu coś dla siebie. Jarmark odbywa się na przełomie lipca i sierpnia. W programie Jarmarku, oprócz przeglądu zespołów z Suwalszczyzny, organizowane są kiermasze sztuki ludowej, rękodzieł i potraw regionalnych z Suwalszczyzny, Podlasia i Litwy. Występują też zespoły ludowe i kapele z Litwy, Rosji i Białorusi. Łasuchy, przybywajcie!

KUCHNIA PACHNĄCA TRADYCJĄ W AUGUSTOWIE

Ucztę dla wszystkich zmysłów przygotował również Augustów... W czerwcu miasto zaprasza małych i dużych na rodzinny festyn kulinarny Kuchnia Pachnąca Tradycją. Smakosze będą mogli zapoznać się z dziedzictwem kulturowym regionu przez pryzmat regionalnej kuchni. Co więcej, w ramach tego wydarzenia restauratorzy z Augustowa i okolic oraz z Litwy będą zabiegać o zaszczytne miano „Miejsca ze Smakiem". To nie lada gratka dla wszystkich gości, którzy przez dwa dni zmagań będą mogli uczestniczyć zarówno w pokazach sztuki kulinarnej, jak i degustować regionalne dania. A wieczorem… Zwieńczeniem doznań dla wszystkich zmysłów będzie koncert zespołu PECTUS. Nie można tego przegapić! Z pewnością wielu rozsmakuje ciało i duszę w Krainie pięciu miast!

Fot.: M. Kromarek, B. Żukowska

Egzemplarz bezpłatny

Więcej info:

www.elk.pl
Urząd Miasta w Ełku
ul. Piłsudskiego 4, 19-300 Ełk
tel. 87 732 62 80, 87 732 61 15

www.turystyka.frrg.pl
„IT" Centrum Promocji Regionu Gołdap
przy Fundacji Rozwoju Regionu Gołdap
19-500 Gołdap
tel. 87 615 20 90

www.olecko.pl
Urząd Miejski
Plac Wolności 3, 19-400 Olecko
tel. 87 520 21 68

www.cmikt.pl
Centrum Międzynarodowej Informacji Kulturalno-Turystycznej
Regionalnego Ośrodka Kultury i Sztuki w Suwałkach
ul. ks. K. Hamerszmita 16, 16-400 Suwałki
tel. 87 563 05 38

www.augustow.eu
Centrum Informacji Turystycznej w Augustowie
Rynek Zygmunta Augusta 44, 16-300 Augustów
tel. 87 643 28 83

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości w Warszawie
www.parp.gov.pl